ପ୍ରତି ୨୦ ଗ୍ରାମ୍ ରୋଇବାର ୩-୬ ଦିନପରେ ଜମିରେ ଅଳ୍ପପାଣି ରଖି ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ । ଏଥିପାଇଁ ଉଭୟ ସିଞ୍ଚନ ବା ଦାନାଦାର ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗର ସାହାର୍ଯ୍ୟ ନିଆଯାଇପାରେ । ଏହା ବ୍ୟତିତ ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୫୦କି.ଗ୍ରା ବାଲିରେ ଫରମୁଲେସନ୍‌କୁ ମିଶାଇ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇପାରିବ । ବୁଣାଧାନର ୩-୫ ଦିନ ଭିତରେ ଧାନ ଗଜାବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ବୁଟାକ୍ଲୋର ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୧.୨୫ କି.ଗ୍ରା କିମ୍ବା ପ୍ରେଟିଲାକ୍ଲୋର ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୮୦୦ଗ୍ରାମ ହିସାବରେ ଓଦାଳିଆ ବିଲରେ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ବୁଣା ଯାଇଥିବା ଜମିରେ ଘାସ ଓ ମୁଥା ଜାତୀୟ ଘାସକୁ ସହଜରେ ଦମନ କରାଯାଇପାରେ । ବୁଣିବା ପରେ ଉଠୁଥିବା ଅନାବନା ଘାସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ଧାନ ବୁଣିବାର ୨୦-୨୫ ଦିନ ପରେ ବିସ୍‌ପାଇରିବାକ୍ ସୋଡ଼ିୟମ୍ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ । ରାସାୟନିକ ଘାସମରା ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ ସହିତ ଘାସ ମାରିବା ଯନ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବହାର ବା ହାତରେ ପୁଣିଥରେ ଘାସ ବାଛିଦେଲେ ଅଧିକ ସୁଫଳ ମିଳିଥାଏ । ବର୍ଷା ଯୋଗୁଁ ଘାସମରା ଔଷଧ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ନ ପାରିଲେ, ରୋଇବାର ୨୦-୨୫ ଦିନ ପରେ ଥରେ ହାତବଛା କରିଦେଲେ ଘାସ ଦମନ ହୋଇଥାଏ ।

ଫସଲ ସୁରକ୍ଷା

ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ରୋଗ-ପୋକ ଆକ୍ରମଣର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଉପଯୁକ୍ତ ରୋଗ/ପୋକ ମରା ଔଷଧ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ ।

ଧାନଅମଳ

କେଣ୍ଡାରେ ଶତକଡ଼ା ୭୫-୮୦ ପ୍ରତିଶତ ଧାନ ପାଚି ଯାଇଥିଲେ ଧାନ କାଟନ୍ତୁ । ଉପଯୁକ୍ତ ଯତ୍ନ ନିଆଯାଇ ଚାଷ କରାଯାଇଥିଲେ ସହଭାଗୀ ଧାନରୁ ହାରାହାରି ହେକ୍ଟର ପିଛା ୪-୫ ଟନ୍ ଅମଳ ମିଳିପାରେ । ଘାସ ବଛାଯିବା ପରେ ଏବଂ ମୃତ୍ତିକାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆର୍ଦ୍ରତା ଥିବା ସମୟରେ ଯବକ୍ଷାରଜାନ ସାର ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଭଲ ଫଳ ମିଳିଥାଏ । ସହଭାଗୀ ଧାନ ବିଲରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ପଡୁଥିବା ମରୁଡ଼ି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଭଲଭାବରେ ମୁକାବିଲା କରିପାରେ । ମାତ୍ର ଅଧିକ ଥଣ୍ଡା ଓ ତଦ୍‌ଜନିତ ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ବିଶେଷ ସହିପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ସଅଳ ରୁଆ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ଏହି ବିହନ ଡାଲୁଅ ଚାଷ ପାଇଁ ଅନୁଯୁକ୍ତ ।

ମରୁଡ଼ି ପ୍ରବଣ ଉଚ୍ଚ ଜମିରେ ବୃଷ୍ଟିପୃଷ୍ଟ ଧାନ ଫସଲ ପରିଚାଳନା

ଯୋଗାଯୋଗ ଠିକଣା :

ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ

ପ୍ରଥମ ମହଲା, ସିଜି ବ୍ଲକ୍, ନାସ୍କ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ, ଦେବ ପ୍ରକାଶ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ମାର୍ଗ,
ପୁଷା କ୍ୟାମ୍ପସ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ - ୧୧୦୦୧୨, ଭାରତ
ଟେଲିଫୋନ : +୯୧-୦୧୧-୬୬୭୬୩୦୦୦
ଫାକ୍ସ : +୯୧-୦୧୧-୨୫୮୪୧୮୦୧

ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (IRRI), ଓଡ଼ିଶା

ଓଡ଼ିଶା ହବ୍ ଅଫିସ, ପ୍ଲଟ ୩୪୦/ସି, ଶହୀଦନଗର,
ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୭୫୧୦୦୭
ଟେଲିଫୋନ : ୦୬୭୪-୨୫୮୪୯୨୯

www.irri.org www.rkbodisha.in www.knowledgebank.irri.org

ସହଭାଗୀ ଧାନ

(ଏକ ମରୁଡ଼ି ସହନଶୀଳ ଧାନ କିସମ)

IRRI

ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ

www.irri.org www.rkbodisha.in www.knowledgebank.irri.org

ବୃଷ୍ଟିପୃଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଳସଙ୍କଟ ଧାନ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା। ଭାରତର ପ୍ରାୟ ୧୩ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ବୃଷ୍ଟିପୃଷ୍ଟ ଧାନ ଜମି ମରୁଡ଼ି ପ୍ରବଣ ଅଟେ। ଏହି ବୃଷ୍ଟିପୃଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳର ଧାନ ଚାଷୀମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଫସଲର କୌଣସି ନା କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ମରୁଡ଼ି ହେତୁ କ୍ଷତି ସହିଥାନ୍ତି। ମୌସୁମୀର ଆଗମନରେ ବିଳମ୍ବ ହେଲେ, ଧାନ ରୁଆ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥାଏ କିମ୍ବା ଗଜାମରୁଡ଼ି ଭଳି ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥାରେ ବର୍ଷା ହେବା ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ଦିନ ବ୍ୟବଧାନ ହେଲେ ଫସଲ ମରୁଡ଼ିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାଏ। ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ମୌସୁମୀର ଶୀଘ୍ର ଅପସାରଣ ହେଲେ, ଫସଲ ଫୁଲ ଉଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଓ ଖିର ଢ଼ୋକିବା ସମୟରେ ମରୁଡ଼ିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ। ଏହି ଜଳସଂକଟ ପରିସ୍ଥିତିରେ କୃଷକ ମାନଙ୍କୁ ସାହାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (ଇରି) କେତେକ ଅଧିକ ଅମଳକ୍ଷମ ଧାନ କିସମ ବାହାର କରିଛନ୍ତି, ଯାହା ଅଧିକ ପାଣି ବ୍ୟବହାର କରି ଅଧିକ ଅମଳ ଦେଉଥିବା ଯେ କୌଣସି ବିହନ ସହିତ ସମକକ୍ଷ।

ସେଥିମଧ୍ୟରୁ, ଆଇ.ଆର. ୭୪୩୭୧-୭୦-୧-୧ କିସମ ହଜାରିବାଗସ୍ଥ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବୃଷ୍ଟିପୃଷ୍ଟ ଧାନ ଗବେଷଣା ସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ୨୦୦୯ ମସିହାରେ ସହଭାଗୀ ଧାନ ନାମରେ ସାଧାରଣରେ ଚାଷ ପାଇଁ ସ୍ୱିକୃତ ହୋଇଛି। ପୂର୍ବଭାରତର ହିଡ଼ଥିବା ଉଚ୍ଚ ଜମି ଓ ବୃଷ୍ଟିପୃଷ୍ଟ ଅଳ୍ପ ଖାଲୁଆ ଜମିରେ ଚାଷପାଇଁ ସ୍ୱିକୃତି ପାଇଥିବା ଏହି ସହଭାଗୀ ଧାନ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ପଡୁଥିବା ମରୁଡ଼ି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସାମ୍ନା କରିବା ସହ ମରୁଡ଼ି ଜନିତ କ୍ଷତିର ସମ୍ଭାବନାକୁ ଏଡାଇ ଧାନ ଅମଳ ହାରକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିପାରିଛି।

ସହଭାଗୀଧାନ ଓଡ଼ିଶାର ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ୧୦୫-୧୧୦ ଦିନରେ ଓ ଉଚ୍ଚ ଜମି ବା ମାଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ୧୧୦-୧୧୫ ଦିନରେ ଅମଳ ହୁଏ। ମୃତ୍ତିକାର ପ୍ରକାର ଭେଦ ଓ ଆର୍ଦ୍ରତା ଅନୁସାରେ ଏହା ବୁଣା କିମ୍ବା ରୁଆଯାଇପାରେ। ମାଟିର ଶୁଖିଲା ଅବସ୍ଥାରେ ଧାନ ବୁଣିଲେ ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୩୦ ଭାଗ ଜଳ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇଥାଏ। ଏଥିପାଇଁ ବିନା ଚାଷରେ ବୁଣିବା ଯନ୍ତ୍ର କିମ୍ବା ସାଧାରଣ ବିହନ ବୁଣା ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ସହିତ ଲଙ୍ଗଳ ସିଆର ପଛରେ ବା ସିଆର କରିସାରି ଛଟା ବୁଣା କରାଯାଇପାରିବ। ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜମିକୁ କାଦୁଅ କରି ବିହନକୁ ଡ୍ରମ ସିଡର ସାହାର୍ଯ୍ୟରେ କିମ୍ବା ହାତରେ ବୁଣାଯାଇପାରିବ। ବିହନ ସହିତ ସାର ବୁଣା ଯାଇପାରୁଥିବା ଯନ୍ତ୍ର କିମ୍ବା ବିନା ଚାଷରେ ବୁଣା ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ଗଛର ଚେର ମୂଳରେ ସାର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥାଏ। ଏହାଦ୍ୱାରା ଗଛ ବିଲରେ ଥିବା ଘାସ ଅପେକ୍ଷା ଶିଘ୍ର ବଢ଼ିଥାଏ। ବିହନ ବୁଣା ଯନ୍ତ୍ର ନଥିଲେ ପୁରୁଣା ବା ଅଦରକାରୀ ଲଙ୍ଗଳ ବ୍ୟବହାର କରି ସିଆର କାଟି ବିହନକୁ ଠିକ୍ ଗଭୀରରେ ପକାଯାଇ ପାରିବ। ସହଭାଗୀ ଧାନର ସଫଳ ଚାଷପାଇଁ, ଏକ ଉନ୍ନତ ଚାଷ ପ୍ରଣାଳିର ସବିଶେଷ ବିବରଣୀ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା।

ଖରାଟିଆ ଚାଷ

ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁ ଆରମ୍ଭରୁ ଜମିକୁ ଥରେ ଗଭୀରଭାବେ ଚାଷକଲେ ଘାସ ମଞ୍ଜି ଗୁଡିକ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ଓ ପୁନର୍ବାର ଗଜା ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ। ଏହାଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ମାଟିରେ ଥିବା ରୋଗ-ପୋକ ଜୀବାଣୁ ଗୁଡିକ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଆନ୍ତି।

ଜମିପ୍ରସ୍ତୁତି

ବୁଣାଫସଲ ପାଇଁ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ବର୍ଷା ପରେ ଜମିକୁ ୨-୩ଥର ଭଲକରି ଚାଷ କରନ୍ତୁ। ଫଳରେ ଜମି ଠିକ୍ ଭାବେ ସମତୁଲ ହୋଇ ପାରିବ ଓ ଗଜା ଏକମଛା ହେବ। ରୋଇବା ପାଇଁ ହେଲେ ଜୁନ୍ ମାସ ମଧ୍ୟଭାଗରୁ ଜୁଲାଇ ମାସର ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ତଳିବିଲ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତୁ।

ବିହନ ଉପଚାର

ବିହନକୁ ଗଜାକରିବା ପାଇଁ ପାଣିରେ ଭିଜାନ୍ତୁ। ବିଶୋଧନ ପାଇଁ ବିହନକୁ କବକନାଶକ (ଔଷଧ) ଦ୍ରବଣରେ ଭିଜାଇ ଦିଅନ୍ତୁ। ଭଲ ଫସଲ ପାଇଁ ଶେଷ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗଛ (ଟେବୁଲ) କୁ ଦେଖନ୍ତୁ।

ଫସଲ ସଂସ୍ଥାପନା

ଖରୁଡ଼ି ବୁଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ, ବିହନ ବୁଣା ଯନ୍ତ୍ର କିମ୍ବା ଲଙ୍ଗଳ ସିଆର ପଛରେ ବିହନ ବୁଣନ୍ତୁ ଓ ଧାଡିର ବ୍ୟବଧାନ ୨୦ ସେ.ମି ରଖନ୍ତୁ। ହେକ୍ଟର ପିଛା ୫୦-୬୦ କି.ଗ୍ରା. ବିହନ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ। ରୁଆଫସଲ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ୨୫ ଦିନର ତଳି ବ୍ୟବହାର କରି ୨୦x୧୫ ସେ.ମି ବ୍ୟବଧାନରେ ବୁଦାପ୍ରତି ୨-୩ ତଳି ରୁଅନ୍ତୁ। ଗଜାବୁଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଗାଲିଫଟା ବା ଗଜା ବାହାରିଥିବା ବିହନ (୨୪ଘଣ୍ଟା ପାଣିରେ ଭିଜାଇ, ୪୮ ଘଣ୍ଟା ଉଷୁମରେ ରଖିବାପରେ) ବୁଣା ଡ୍ରମ୍ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାର୍ଯ୍ୟରେ ଜୁଲାଇ ୧୫ ମଧ୍ୟରେ ବୁଣନ୍ତୁ। ଏଥିପାଇଁ ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୫୦ କି.ଗ୍ରା. ବିହନ ଦରକାର ହୋଇଥାଏ।

ସାର ପ୍ରୟୋଗ

ମାଟି ପରୀକ୍ଷା ଅନୁସାରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପରିମାଣର ସାର ବ୍ୟବହାର କଲେ ଭଲ ଫଳ ମିଳିଥାଏ। ନଚେତ୍ ଶେଷ ଓଡ଼ଚାଷ ସମୟରେ ବୁଣାଧାନରେ ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୩୦କି.ଗ୍ରା ଫସ୍‌ଫରସ୍ ଜାତୀୟ ସାର ଏବଂ ୨୦କି.ଗ୍ରା ପଟାସ୍ ଜାତୀୟ ସାର ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ। ମାଟିରେ ଆର୍ଦ୍ରତାକୁ ଧରି ରଖିବା ପାଇଁ ଭଲ ଭାବରେ ମଇ ଦିଅନ୍ତୁ। ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୬୦ କି.ଗ୍ରା ଯବକ୍ଷାରଜାନ ସାରକୁ ୩ ଥରରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମୂଳସାର ଭାବେ, ବୁଣାର ୩ ସପ୍ତାହ ପରେ ଓ ୭ ସପ୍ତାହ ପରେ ଦିଅନ୍ତୁ।

ରୁଆ ଫସଲ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯବକ୍ଷାରଜାନ ସାର ୩ ଥରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ। ପ୍ରଥମେ ମୂଳସାର ହିସାବରେ ଅଧା ଓ ବାକି ଅଧା ଅଂଶର ଅଧା ୩ ସପ୍ତାହରେ ଓ ବାକି ଅଧା ଅଂଶ ଗର୍ଭଣା ଅବସ୍ଥାର ୧ ସପ୍ତାହ ପୂର୍ବରୁ ଦିଅନ୍ତୁ।

ଘାସ ଦମନ

ପ୍ରାକ୍ ମୌସୁମୀ ବର୍ଷା ହୋଇଥିଲେ ସୁବିଧା ଦେଖି ଜମିକୁ ଥରେ ଦୁଇଥର ଆଗୁଆ ଚାଷ କଲେ ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଘାସ ଦମନ ସହଜରେ ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରଥମେ ଉଠିଥିବା ଘାସ ଗୁଡିକ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଚାଷବେଳେ ମାଟିରେ ମିଶିବା ସହଜ ହୋଇଥାଏ। ଘାସମରା ଔଷଧ ହିସାବରେ ବୁଟାକ୍ଲୋର ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୧.୫କି.ଗ୍ରା କିମ୍ବା ପ୍ରେଟିଲାକ୍ଲୋର ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୮୦୦ ଗ୍ରାମ୍ ହିସାବରେ କିମ୍ବା ପାଇରାଜୋସଲଫୁରନ୍ ଇଥାଇଲ୍ ହେକ୍ଟର